

2.6.6 Sytá pára

Předpoklady: 2604

Opakování: Kapaliny se vypařují za každé teploty. Nejrychlejší částice unikají z kapaliny a stává se z nich pára.

Do misky nalijeme vodu $\Rightarrow$ voda se postupně vypařuje $\Rightarrow$ nakonec zůstane miska prázdná, všechna voda se vypaří.

Př. 1: Vysvětli, proč se stolní voda uzavřená v PET lahvi nevypaří (na rozdíl od vody nalité do misky a ponechané na stole).

Vypařené molekuly nemohou opustit uzavřenou láhev $\Rightarrow$ postupně jich přibývá $\Rightarrow$ přibývá molekul vody, které se vrací ze vzduchu do kapaliny $\Rightarrow$ po určité době přestane kapalných molekul ubývat a voda se přestane vypařovat.

Zkoumáme děj podrobněji:

Čerstvě uzavřená láhev: prostor nad kapalinou obsahuje málo vypařených částic $\Rightarrow$ kapalinu opouští více částic, než se do ní vrací $\Rightarrow$ ubývá kapaliny (kapalina se vypařuje).

Vypařené částice nemohou opustit uzavřenou láhev $\Rightarrow$

- postupně přibývá vypařených molekul,
- zvyšuje se tlak páry,
- zvětšuje se počet částic páry, které se vracejí do kapaliny,

$\Rightarrow$ rychlost vypařování se zmenšuje $\Rightarrow$ po určité době se vypařování zastaví – do kapaliny se vrací stejné množství částic, jak kapalinu opouští $\Rightarrow$ **pára je v rovnovážném stavu s kapalinou** (množství kapaliny i páry se nemění). Pára, která je v rovnovážném stavu se svou kapalinou, se nazývá **sytá pára** (sytá, protože se už do ní nevejdou další částice kapaliny).

Př. 2: Vysvětli, jak se změní rovnováha uvnitř sklenice, pokud zvětšíme objem prostoru, který vyplňuje pára.

Zvětšíme objem páry $\Rightarrow$ sníží se její tlak, hustota částic a tak i množství částic, které se vrací do kapaliny $\Rightarrow$ vypaří se další část kapaliny, dokud se tlak (a tím i množství vracejících se částic) nevrátí na původní úroveň.

Tlak syté páry při stálé teplotě nezávisí na objemu páry $\Rightarrow$ při dané teplotě je tlak syté páry vždy stejný.

Př. 3: Vysvětli, jak se změní rovnováha uvnitř sklenice, pokud zvýšíme teplotu.

Vyšší teplota $\Rightarrow$ částice kapaliny se pohybují rychleji $\Rightarrow$ více vypařených částic $\Rightarrow$ kapalina se opět vypařuje $\Rightarrow$ zvyšuje se tlak páry a počet vracejících se částic $\Rightarrow$ rovnováha se časem obnoví při vyšším tlaku (více částic páry s větší rychlostí).

Př. 4: Vysvětli, jak se změní rovnováha uvnitř sklenice, pokud:
a) zmenšíme objem, který vyplňuje pára,
b) snížíme teplotu.

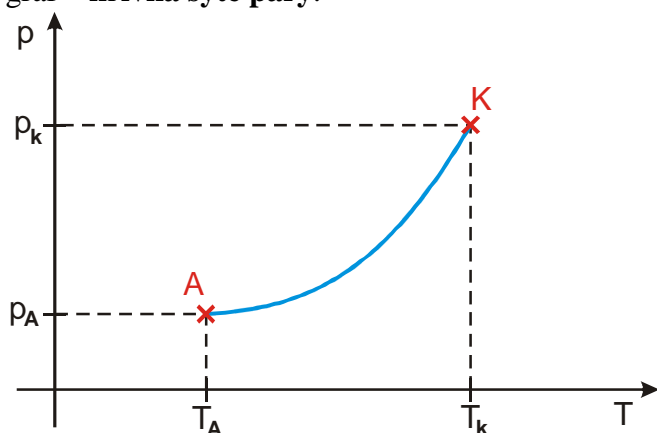
a) Zmenšíme objem, který vyplňuje pára.

Zmenšení objemu $\Rightarrow$ větší tlak páry, větší hustota částic $\Rightarrow$ více částic, které se vrací do kapaliny $\Rightarrow$ probíhá kondenzace páry $\Rightarrow$ snižuje se tlak a hustota páry.

b) Snížíme teplotu.

Snížení teploty $\Rightarrow$ méně částic, které opouštějí kapalinu $\Rightarrow$ částic, které se vrací do kapaliny je více $\Rightarrow$ probíhá kondenzace páry $\Rightarrow$ snižuje se tlak a hustota páry.

Rovnováha mezi sytou párou a její kapalinou nezáleží na objemu a při dané teplotě se ustaví vždy při stejném tlaku $\Rightarrow$ pro každou teplotu máme odpovídající hodnotu tlaku syté páry $\Rightarrow$ graf – **křivka syté páry**.

Zobrazuje všechny možné rovnovážné stavy kapaliny a její syté páry.

Levý dolní krajní bod A: nejnižší teplota T_A a nejnižší tlak, při kterém jsou kapalina a její sytá pára v rovnováze (trojný bod, více v další hodině).

Př. 5: Rozhodni, jak se bude při zvyšování teploty měnit hustota kapaliny a jak hustota její syté páry.

Hustota kapaliny klesá (při zvyšování teploty se zvětšuje objem kapalin).

Hustota syté páry roste (zvyšuje se počet vypařených částic).

Během zahřívání kapaliny a její syté páry sice existuje jasné rozhraní mezi kapalinou a párou, ale jejich hustoty se postupně sblíží $\Rightarrow$ při určité teplotě a určitém tlaku zmizí rozdíl mezi párou a kapalinou. V tomto bodě končí křivka syté páry – **kritický bod (K)**.

Kritický bod popisuje kritický stav látky:

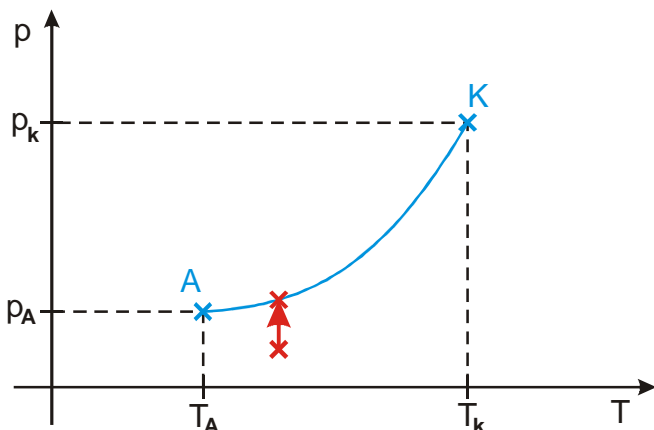
- kritická teplota T_k ,
- kritický tlak p_k ,
- kritická hustota ρ_k .

Různé látky mají různé kritické body.

- Voda: $T_k = 647,3 \text{ K} = 374,15^\circ\text{C}$, $p_k = 22,13 \text{ MPa}$, $\rho_k = 315 \text{ kg} \cdot \text{m}^{-3}$.
- Kyslík: $T_k = 155 \text{ K} = -119^\circ\text{C}$, $p_k = 5 \text{ MPa}$.

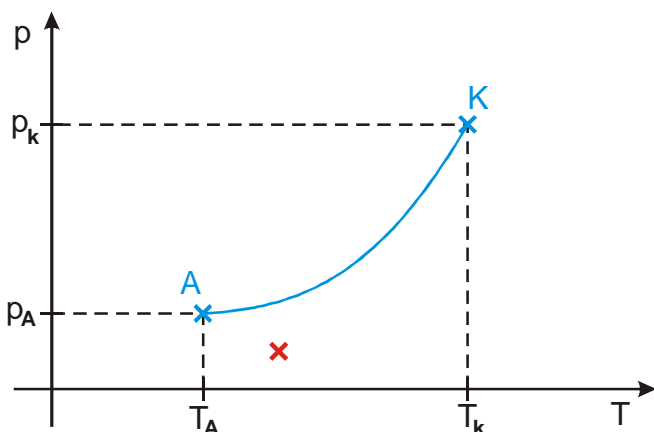
- Zlato: $T_k = 7250 \text{ K} = 6977^\circ\text{C}$, $p_k = 510 \text{ MPa}$.

Př. 6: Zakresli do diagramu s křivkou syté páry následující děj. Do nádoby nalijeme trochu vody a nádobu uzavřeme. Předpokládej, že tlak vodní páry v nádobě byl v okamžiku uzavření nádoby podstatně menší než tlak syté páry při této teplotě. Teplota se nemění, voda se nevypaří.

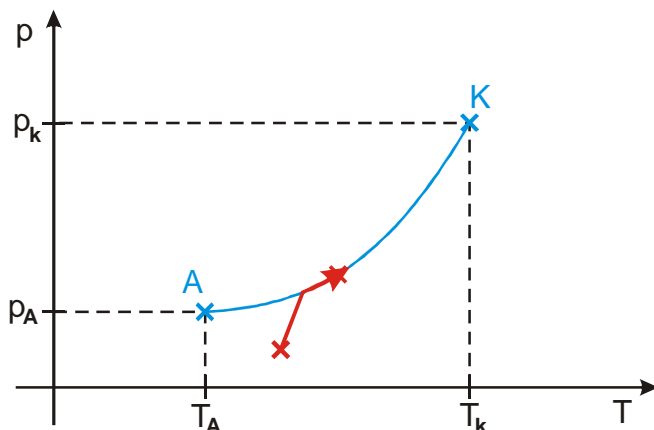
Po uzavření nádoby se voda začne ihned vypařovat a začne růst tlak a hustota páry, až do chvíle, kdy se pára nasatí. Na grafu zobrazíme děj jako svislou šipku (teplota se nemění, tlak roste), která končí na křivce syté páry.

Př. 7: Zakresli do diagramu s křivkou syté páry následující děj. Do misky v místnosti nalijeme trochu vody. Předpokládej, že místnost je větraná a vypařování vody z misky v místnosti nezvýší tlak vodní páry. Teplota se nemění.

Teplota ani tlak páry se během vypařování nemění $\Rightarrow$ celý děj v diagramu reprezentován jediným bodem. Tlak páry je menší než tlak syté páry $\Rightarrow$ bod leží pod křivkou syté páry.

Př. 8: Zakresli do diagramu s křivkou syté páry následující děj. Do Papinova hrnce nalijeme vodu a hrnec zahříváme na vařiči.

Teplota i tlak páry se během ohřívání zvětšují $\Rightarrow$ bod, kterým zakreslujeme děj, se posouvá doprava nahoru, po dosažení křivky syté páry, stoupá po křivce až k místu největší teploty, které voda během vaření dosáhne.

Za normálních okolností má pára ve vzduchu menší tlak a hustotu než sytá pára $\Rightarrow$ říkáme, že jde o **přehřátou páru**.

Veličiny popisující obsah vodní páry v atmosféře

Absolutní vlhkost vzduchu: $\Phi = \frac{m}{V}$ (V - objem vzduchu, m - hmotnost vodní páry).

Hmotnost vodní páry ve vzduchu zjišťujeme nejčastěji tak, že necháme vzduch projít hygroskopickou látkou (látkou, která pohlcuje vodní páru) a určíme změnu hmotnosti této látky (která se rovná hmotnosti vodní páry ve vzduchu).

Stejnou absolutní vlhkost vzduchu vnímáme za různých teplot různě $\Rightarrow$ více než na absolutní vlhkosti záleží naše pocity i rychlost vypařování na tom, jak moc se liší absolutní vlhkost od absolutní vlhkosti syté páry při stejné teplotě.

Φ_m - absolutní vlhkost syté páry při dané teplotě, nejvyšší možná absolutní vlhkost při dané teplotě, voda již začíná kondenzovat

Relativní vlhkost vzduchu: $\varphi = \frac{\Phi}{\Phi_m} \cdot 100\%$

relativní vlhkost vzduchu:

- 100% - se rovná vlhkosti syté páry $\Rightarrow$ voda začíná kondenzovat,
- 50% - 70% ideální rozmezí vlhkosti pro člověka.

Tlak a hustota sytých vodních par na teplotě

$t [^{\circ}\text{C}]$	-10	-5	0	5	10	15	20	25	30	35	40
$p [10^2 \text{ Pa}]$	2,60	4,01	6,11	8,67	12,3	17,1	23,3	31,7	42,4	56,3	73,7
$\rho [\text{g} \cdot \text{m}^{-3}]$	2,14	3,24	4,84	6,8	9,4	12,8	17,3	23,3	30,3	39,6	51,2

Př. 9: Při teplotě 25°C se hmotnost hygroskopické látky zvětšila po průchodu 5 m³ o 45 g. Urči absolutní a relativní vlhkost vzduchu.

Hustota syté páry se udává v g · m⁻³ ⇒ hmotnost nebudeme převádět.

$$\Phi = \frac{m}{V} = \frac{45}{5} \text{ g} \cdot \text{m}^{-3} = 9 \text{ g} \cdot \text{m}^{-3}$$

Hustota syté páry při 25°C je 23 g · m⁻³.

$$\varphi = \frac{\Phi}{\Phi_m} \cdot 100\% = \frac{9}{23} \cdot 100\% = 39\%$$

Absolutní hodnota vlhkosti měřeného vzduchu byla 9 g · m⁻³, relativní 39%.

Teplota rosného bodu – teplota, na kterou bychom museli izobaricky ochladit vzduch o neměnné absolutní vlhkosti, aby se stal sytou párou (při dalším snížení teploty, by pak pára začala kondenzovat ⇒ jde tedy o teplotu, na kterou musíme ochladit vzduch, aby se začala tvořit rosa).

Př. 10: Urči přibližně teplotu rosného bodu pro vzduch z předchozího příkladu.

Vzduch z předchozího příkladu má absolutní vlhkost 9 g · m⁻³. V tabulce hledáme sloupec se stejnou hodnotou absolutní vlhkosti

$t [^{\circ}\text{C}]$	-10	-5	0	5	10	15	20	25	30	35	40
$p [10^2 \text{ Pa}]$	2,60	4,01	6,11	8,67	12,3	17,1	23,3	31,7	42,4	56,3	73,7
$\rho [\text{g} \cdot \text{m}^{-3}]$	2,14	3,24	4,84	6,8	9,4	12,8	17,3	23,3	30,3	39,6	51,2

⇒ teplota rosného bodu vzduchu absolutní vlhkosti 9 g · m⁻³ se pohybuje okolo 9°C.

Shrnutí: